

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъээт

Къэгъэгъэ блэрхэр кІэльыральхъагъэх

Адыгейм нэмыц-фашист техаклохэр зырафыжыгъэхэр ильэс 75-рэ зэрэхьурэм ехъулэу Мыекъуапэ и Гупчэ мемориал къэгъэгъэ блэрхэр кіэлтыральхъагъэх. Адыгейм и Пышхъэу Къумпыл Мурат а йофтхъабзэм хэлэжьагь.

Хэгъэгүр къаухъумээ фэхыгъэхэр агу къаагъэкыжынхэу а чып!эм къеклонгайз Адыгэ Республикаэм иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр, Адыгэ Республикаэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэр, ветеранхэр, общественнэ организациехэмрэ патриотическе объединениехэмрэ яактивистхэр, к!элэеджаклохэр, республикэм щыпсэвхэрэр.

— Мы мафэм фэйхэхыгъэ зэнэкъоюм — автомобилхэм якъызэпчъэн хэлажхээрэм шүүфес къарихыг Адыгейм и Диньшукэ.

— Пүжжыхыктэхэр патриотуу пүгтэнхэмкэ ювшэнэу зэклэхэми дгэцаклэрэм изы лахъэуар щыт», — къыуагъ Къумптыл Мурат.

Мы ильясым автомобиль ко-

«Непэ республикэм шылсэүрэ

Шыгу къэтэгъэкыжбы: 1943-рэ ильясым щилэ мазэм Адыгейр шъхъафит шыжыгынъэнэрынъ ёшынъаублагъэр дсаулэу. Дахъор

Мэзаем и 18-м нэмыц-фашист техаклохэр Адыгеим зырафыжыгъэхэр ильэс 75-рэ хъугъэ

Лъйтэнэгъэ ин зыфэтшыкхэу Хэгъэгү зэошхом иветранхэр, Адыгэ Республикаем щыпсэүхэр-рээр

Нэмцыц-фашист төхөклохээр Адыгей-им зырафыжыгъэхэр ильэс 75-рэ зэрэхүүгъэм фэш! Тыгу къыдде! Этышьуфэгушло!

Республикам щыпсэухэрэмкэ ар мэхэншо зиэ хуగъэ-шлагъ. Зэо хыльэхэр зыышкыгэе мафэхэр, тя-тэжхэм ялтыблэна гээрэе ятеклонь-гэхэмрэ ашь тыгу кье гэжкыжых. Пограничникхэу, партизанхэу, я 9-рэ шончэо дивизием идзэколыланэхэу Адыгейим ишхъафтыныгэ фэззугъэхэр тэ егъашы тщигүпшштхэ.

Зэо къинхэр зэпзыычыгъэ тиветеранхэу, теклоныгъэр къэзыгъэблэгъа-

гъэхэй республике гупсэм тышыгэс-
унэу ыкыл юф щытшлэнэу амал тэ-
зыгъэгьотыгъэхэр лъэшэу тэгъэльяпшэх.
Уштыншо зифэгъэгье ильэсчэм дзэ-
клошэм, цыиф мамырхэм лъыхуужь-
ныгъэрэ, псэемыблэжьныгъэрэ кызыз-
рэзхагъэфагъэм, цыифхэр пытэу зэ-
рэзэкьюуцогъагъэхэм Урысыем иадрэ-
лэхижхэми ягушхъэлэжьыгъе нахь агъэ-
пытаагь. Тэ, Урысыем игражданхэу джы-
дэдэм Адыгейим щыгсэухэрэм, вете-
ранхэр тицсэтехыпшэх, лъыхуужьныгъэу
зэрхьягъэр, пытаагьэу къахэфагъэр
къафэтшатээ ахэм щысэ атырахы-
нэу непэ тиклэццыкүхэр тэгъасэх.

Хэгъэгу зэошхом теклоныгъэ кыышы дэзыхыгъэхэр тишлэж хэтынхэр, тиветеранхэм тафэгумэкыныр типшээрыль льапл.

Зээ ужым республикэр, зэрэхгэйгоо зыпкь изыгъеуцожыгъэхэм, ыужк! Адыгейми, Урысыеми яхэхъоныгъэ зилахьышко хэзышыяльгъэхэм «тхьашьеэ Цэлсар» ятэло.

Тарихъышхо зилә, гыргы гъэшігъон къэзыкъугъэ тихэгъэгу лъешэу тырэ гушко. Тә нахыржыхем кытфыщанағъэм уасә фэтшызә, мамырныгъэмрә зэгүрьоныгъэмрә тапәкі тичыгу гупсә къыштыухъумәштых, Адыгеир нахы

дахэ, нахь бай хъуным зэрэтфэлтээкIэу тыфэлэжьэшт.

Тиветеранхэм, республикэм зэкэл исхэм псауныгъэ пытэ, щылеклэ-псэүкэл дэгүү яланхуй, мамырэу псэунхэу, Адыгейим пае гъэхъэгъэшхохэмрэ текло-ныгъяк! Эхэмэрэ ашынхэу тафэлъяло!

**Адыгэ Республикаэм и
Лышъхъэу КъУМПЫЛ Мурат**
**Адыгэ Республикаэм и
Къэралыгъо**
Совет — Хасэм и Тхъаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ

Зэнэкъокъу шыкъэм тетэу къызыахыхэм...

УФ-м и Президент илэпэчэгъэнэ фонд къыхэхыгъэ мылькумкэ социальнэ учреждениеу Адыгеим итхэм ашыщхэр блэкъыгъэ ильесым агъецкъэжыгъэх. Мыги аш фэдэ 16-ын эгъум республикэр хэфагъ. Мызыгъэгум псауныгъэр къеухумэгъэнэм епхыгъэ псаунальхэр ары ахьщэр къызфекъуагъэр.

Къэралыгъо учреждениеу АР-м псауныгъэр къеухумэгъэнэмыкэ и Министерствэ епхыгъэхэм яофшэн зэхэцэгъэнэмыкэ Гупчэм илаштэу Брантэ Батыр тызэрэшигъэзагъэмкэ, УФ-м и Президент илэпэчэгъэнэ фонд къыхэхыгъэ мыльку къызфатууцшхэм ахэфэнхэм пае блэкъыгъэ ильесым тхыльхэр агъехаазырхи агъехыгъагъэх. Зэнэкъокъу шыкъэм тетэу объектэу ахьщэр зыфагъэкъоцхэр къызыахыхэм, Адыгэир псаолищкэ ахагъэфагъ. Пстэумки ахам апае сомэ миллион 36,4-рэ республикэм къызфатууцшыгъ. Мэзэе мазэе тызхэтэй иапэрэ мафхэм ахэм яофшэнхэр ащарагъэжъагъэх, объект пэпч зыщаухыщтым пэлъэ гъэнэфагъэ ил.

Адыгэ республике клиническэ психоневрологическэ диспансерэу псыхью Шхъэгуащэ ыкыб щылагъэр нэмыкы чыпэ ахыжыщт. Ар зычэтийнэу къыхахыгъэр нахынпекэ къэлэцыкыу ыгыгыпэштигъэу урамэу Промышленнэм тетэр ары. Сомэ миллиони 7,3-рэ аш пэуагъэхьашт. Брантэ Батыр къызериуагъэмкэ, блэкъыгъэ ильесым ежхэм акуячэгъи унэр зытэгъур къашыхъагъ, щагур зэрэгэфагъ, екъолаплэхэр, чэхъаплэхэр агъэпсыгъэх. Джы мы ахьщэу къэкуагъэмкэ унашхъэр зэблахууцт, ыклоц агъецкъэжыщт. А зэпстэури мэзи 5-кэ ахын фое. Мыш юф щызышэрээр псаолъэш организациеу ООО-у «Строитель» зыфилорэр ары.

Джаш фэдэу УФ-м и Президент илэпэчэгъэнэ фонд къыхэхыгъэ ахьщемкэ Мыекъуа-

пэ икэлэцыкыу поликлиникэу N 2-м игъэцкъэжыни рагъягъ. Мы учреждениер тлоу гоощыгъэ. Зы псаунальхэр къалэм ирайонэу ЦКЗ-м щы, урамэу Заводскоим тет, адэрэ къэлэ гупчэмкэ нахь къэгъэзагъ, урамэу Ленинским ыцэ зыхырээр ары зыдэшыгъ. Тури зэдагъэцкъэжынэу зэдьрагъяжъэмэ, поликлиникэм епхыгъэхэм яфэо-фашихэр зыщафагъэцкъэнх ямыгъэу къизэрэцтхэм ыпкъ къыкъыкэ апэ Ленинским ыцэ зыхырээм тетым къыцырагъяжъагъ. Специалистэу аш чэтихэр мы уахтэм ЦКЗ-м щыгъэхэу аш медицинэ 16-ын эгъу ащарагаты. Мы псаунальхэр аухынэ, къаъжэкъожынхэш, урамэу Заводскоим тетир агъецкъэжыщт. Къэлэцыкыу поликлиникэм игъэц-

къэжын фэгъэзагъэр ООО-у «Перспектива» зыфилорэр ары. Ящэнэрэ объектэу УФ-м и Президент илэпэчэгъэнэ фонд къыхэхыгъэ мылькур зыпэуухыщтыр Шэуджэн районым и Гупчэ сымэджэш ары. Б. Бран-

Зэнэкъокъу шыкъэм тетэу объектэу ахьщэр зыфагъэкъоцхэр къызыахыхэм, Адыгэир псаолищкэ ахагъэфагъ. Пстэумки ахэм апае сомэ миллион 36,4-рэ республикэм къызфатууцшыгъ.

Тээм къызериуагъэмкэ, аш пэуухыщтыр сомэ миллион 11,2-рэ. Сымэджэштим итеплэ агъэцкъэжыщт, жыы хъугъэ шъхьаныгъупчэу къыхэнэгъагъэхэр зэблахууцтых, бэзыльфыгъэхэм зыщягъэхэр отделениер зэтирагъэпсыхъяжыщт. Ахэр зыгъэцкъэштхэри псаолъэш организациеу «Строители» ары. Аш пае мэзи 6 пэлтээ ялэр. Мы сымэджэштир ильэсэбэхэм къаклоц зэрамыгъэцкъэжыгъэм къыхэкъыкэ ыгъэх хъугъагъэ, ау аужыре ильэс зытум рашылгагъэр бэ. Брантэ Батыр къызериуагъэмкэ, джы агъэнэфэгъэ яофшэнхэр зэшюхыгъэхэ хъумэ, къэнэжыщтыр макъэ. Нахынпекэ поликлиникэр зэтирагъэпсыхъяжыгъ, 16-ын эгъу псынкэм истанции ашыщхэр агъецкъэжыгъэх. Джы сымэджэштим итеплэ зыпари щылагъэ

имыгъэжыным пае район ыкы къоджэ псауплэ кой администрациехэм ямыльку зэхальхыншь, автомобиль уцуулэри агъэпсын гүхэль ял.

— Федеральне ахьщэу республикэм къыфекъуагъэр зэрагъэфедагъэм зыгъигъэгъозенэу блэкъыгъэ тхъамафэм къэкъогъагъ УФ-м и Президент и Полномочнэ лыклюу Къыблэ федеральнэ шъольырим щылэм ифедеральнэ инспекторэу Владимир Маргасовыр, — къыуагъ Брантэ Батыр. — Ар псаолищым япхыгъэ тхылъэу дгэхъаазырыгъэхэм ахэллэагъ, ахэр къыкъуагъэх, сурахэр тырихыгъэх.

Псаунальхэм ягъэцкъэжынкэ пэлтээ ялхэм адиштэу псаолъэшхэм мы уахтэм юф ашэ.

Сурэхэр юшынэ Аслын турихыгъэх.

Хэдзынхэр-2018-рэ

Штабхэм яофшэн

УФ-м и Президент ихэдзын кампаниеу көрэм къыдыхэлтыгъэу кандидатхэм яштабхэр субъектхэм къащызэуахыгъэх. Адыгэим аш фэдэ штабэу щагъэпсыгъэхэм яофтхъэбзэ зэфэшхъафэу ашызэшуахыхэрэм зыщыдгъэгъозагъ.

УФ-м мы уахтэм и Президент иштаб хэдзын кампанием хэлэжээйт волонтерхэм якъыхэхин ары юф зыдышэрэр. Аш фэгъэзэгъэ волонтерхэм ашыщэу Алексе Денекинам тызэрэшигъэзагъэмкэ, зыныбжь ильэс 18-м нэсигъэр волонтер хъун ылтээгъэшт. Аш фэдэ шоноигоыгъэ зиэхэм ыпэралшэу интернет нэкъубгъум зыщагъэунэфы. Ахэм ежхэр ахаплэхэш, къыхахыгъэхэр къыргаагъэблагъэх, зэдэгүүшгэйхэр адашхы. Яеплыкъэхэр щыгъэнхэм ашышлгъэшэшэйхониыр, яопыт къыдалытэхэзэе волонтерхэр къыхахых. Ахэм пшээрлыгъэу ялэштэр зэфэшхъаф. Зыхэр хэдзынхэм языгъэхэзагъыр ыпхыгъэ яофтхъабзэхэм язэхэшэн хэлжээштых. Адрэхэр хэдзыпэ участкэхэм ашылхэр хэдзын-

хэр зэрэхэр лынгэлэштых. Волонтерэу кандидатын икъотэгъухэр гээдэлон яофым фэгъэзэгъэштых, хэдзаклохэм зэдэгүүшгэйхэр, зэлукъэгъухэр адашхыщтых. Интернетымкэ юф зышэштэу волонтерхэр шъхъафых. Ахэр зэкэ къыхэзыхыщхэри а яофым фэгъэзэгъэ волонтерых. Пстэумки нэбгыришэе фэдизмэ юф ашэшт.

Кандидатэу Борис Титовым иштабэу Адыгэим къащызэуахыгъэм илаштэр Зэфэс Владислав. Джырэблагъэ аш пенсиехэмкэ Урсын системэ зэхъокынгъэу фэхъугъэхэм афэгъэхыгъэ «Энэ хураа» зэхижэгъагъ. Предприниматхэр, профсоюз яофшэнхэр, ныжъыкъэхэр, яофшаплэ къэзэтыхэрэм ашыщхэр, нэмыкхэр аш къыхигъэлэжагъэх. Къэралыгъом исоциальнэ ыкы

экономикэ лъэныкъохэм хэхъоныгъэ ягъэшыгъэнхэмкэ епльыкъэу ялхэмкэ ахэр зэдэгощагъэх. Пенсиехэм ясистемэ зэхъокынгъэу фашыгъэхэм атегущыгъэхээз, яофшаплэ къэзэтыхэрэм взносуу Пенсиехэмкэ фондым ратырэм зыпари яфедэ хэмийлтээ зэралтыгъэр къауагъ, нэмыкхэр яофыгъохэри мы системэм халъэгъуагъэх. Ахэм ядэгъэзыхынкэ предложениехэр къахыгъэх.

УФ-м и Президент хъунымкэ кандидатэу Павел Грудининым иштаб нэгтгээрээ 23-рэ хэхъэ. Аш епхыгъэу штаб цыкъуухэр муниципальнэ образованиехэми ашызэхагъэх. Штабын илаштэу Валерий Сороколет къызериуагъэмкэ, Адыгэир штэмэ, КПРФ-м нэгтгээрээ 820-рэ хэт. Мы уахтэм ахэр зэкэри хэдзаклохэм ягъэдэлон пыльх. Партием

пенсионер нэмькхэрээ зэрэхэрээ штабын илаштэдэгъэштэрээ ныжъыкъэхэрээ бэу ясатырэ къызээрэхэгъэхээр къыхигъэшыгъэ. Джаш фэдэу «волонтер» гүшүлээн фэмынхэу, «тимуровцэхэр» алоныр нахь тэрээзэу алтытэу ыуагъ. Нэгтгэрабэ хэдзэштээ участкэхэм якъолэнхэм, амакъэхэр атынхэм зэрэфэмынхээр яофыгъо зэрэлтигъэрэ штабын илаштэдэгъэшыгъэ. Аш фэдэхэр агъэдэонхэм, зыдьрагъэштэрээ кандидатын амакъэ фатынхэм неушигъэрэ мафэр зыфэдэштимкэ мэхъэнэ ин зериээр агурагъэлонным ыуаж зэрэхэр къыуагъ.

Кандидатхэр зэкэхэр арэл Адыгэим штаб къащызэузыгъэхээр.

2018 МАРТА

**ВЫБОРЫ
ПРЕЗИДЕНТА
РОССИИ**

**Нэгъубгъор зыгъэхъаазырыгъээр
ХҮҮТ Нэфсэт.**

Адыгэ хабз

Цыфыр дунаим кытхэошь, фыхахыгъэ гъашлэр къегъашлэр. Цыфи, лъэпкыи щылэп ежь ыгъэуцу-жыгъэхэ хабзэхэм атемитэу шъхъэзакьоу псэоу. Хабзэр — лъэпкым, унагъом анап, ябзыпхь, янамыс, ягъешлэр ригъуаз. Тэ, адигэхэмкээ, а зэпстэури кызэлтызыубытырэр тиадыгагь, тиадыгэ хабз. Лъэпкь пстэуми такыхэзылтыкэу, лытэнэгъэ кытфязыгъашырэр хэбзэ дахэу тхэлтыр ары. Адыгэ хабзэр ильэс минхэм къапкырыкыгь, къинигъуаби кызэпичигь. Тинахыжхэм ащ хэшлык дэгъу фыря! Джы непэ тэ тыгу хэлтыр члэтийнэрэ хабзэр тигъэзет инэклубгъохэмкээ тиллэужхэм алтыдгъээсыныр ары. Гъэзет гуадзэу «Адыгэ хабз» зыфиорэм икъыдэгъэкын етэгъэжъэжы. Тильэпкь ишэн-хабзэхэр ащ инэклубгъохэм къащилотыкын тигухэль. Клэлэеаджэхэм, клэлэплюхэм, студентхэм яегъэджэгъу сыхъатхэр агъэпсынхэмкээ титхыгъэхэр амалышу къаффэхъунхэу тэгугъэ. Тинепэрэ едзыгъо анахъэу «хабзэм» имэхъянэ ыкли ащ бзыльфыгъэм чыллэу щиубытыштыгъэм аффэгъэхыгь.

Бзыльфыгъэмрэ хъульфыгъэмрэ язэфыищтыкIэхэр

Сыд фэдэрэ къэралыгүүи
ыльцасэр унагъор ары. Адыгэ-
хэм ялъэпкъ хабзэхэми якье-
жьаплэр, аш фэдэ къабзэу,
унагъор ары. Шыныкъе, «Зэ-
гүнэгүйтүү ячэмщыкъэ зэфэ-
дэп» зэралоу, унагъо пэпчь ис-
цыфхэм зэфыщытыкъэ, унагъор
зэрыгсэурэ хэбээ цыыкlu го-
рэхэри илэх, ау тильэпкъ хэб-
зэшluу, хэбээ дахэхэу пстэ-
уми зэдьрияе хүгъэхэр шап-
хъе зыфхэхүхэрээр унэгъо лэ-
жьэкло-псэокло, унэгъо бынышluу,
унэгъо рэхьат зэгурлы-зэдэ-
лужхэр ары

Бзылъфыгъэм пшишъэ хэль.

Адыгэ лъэпкъ зэхэтыкіэм, адыгэ хабзэм чыпіе ин дэдэ щаубыты бзыльфыгъэмрэ хъуль-фыгъэмрэ азыфагу иль зэфыщытыкіэхэм. Ар адыгэ гъашэм, псэукіэм анах мэхъанэшхо Ѣзиңіэмэ зыкіе ащищ. Адыгэ хабзэр къылгурлыоным пае ащ фэдэ зэфыщытыкіэмэ яшъэф пстэури пшіэн фае. Адыгэ хабзэм зэкіеми апе ригъэшьырэр нахылжым шхъяеклафа фэпшыныр, ащ ильэу гу лъымытагъяэв къэмьгъяненныр ары.

Адыгэ унагъом унашъор щызыыгъыгъэр хъульфыгъэ нахъыхъыр, тыр е тыжъыр ары. Ахэр щымылэжъхэмэ, къо нахъыхъыр, къо имылэмэ, гошэжъыр. Шъузыр — ишъхъельгусэ, гуашэр — пщым, бынхэр — тым, шыгхур — шым ядэу-щтыгъэх. Адыгэ бзыльфыгъэм пао зышхъарысым сыйдигъоки шъхъэклэфэнэгъэ фишыщыгъ, къеләцкыкүри «лъепкъ къупшъхъэ, зэолп, лэжъэклонл хъущт» ылощтыгъ. Мы адыгэ хабзэр лъэхъэнэ къыхъэ къезыкүгъэмэ ащищ. Зи зымылъэккыжыре бзыльфыгъэм ильэу анахъижъ хъульфыгъэри ебэкъон фитыгъэп хабзэмкэ. Аш фэдэ шъхъеклэфэнэгъэр ежь бзыльфыгъэм къызфилэжъыжын фэягъэ.

Къызығыпчэжыжын фэзя вэ.
Бэзъылтыгырэм фэбзаджэу, аш-
зыгэ тэзыщээр хъульфыгырэм
нэмыгпль рагыщтыг. Къин зы-
льээчурэ бэзъылтыгырэм дэмы-
лэпныгээр хъульфыгыр эр алъы-

Фарида Фарук (Сафиназ Зульфикар) — египетскэ черкесхэм яунагъо 1921-рэ ильэсүүм Іоныгъом и 5-м къихъухъягъ. 1937-рэ ильэсүүм къышегъэжъягъэу 1948-рэ ильэсүүм нэс Египет (Мисыр) ипачьыхъэ ишъхъэгъусагъ.

тэштүгъэп. Ар непи узыгъэ-
пүүтын хабзэл

Шынгызъэлжэй, философэй
Къянанкъо Джэбагъ «Лыхур
шъуз дэубз, лыбызыр шъуз
дэуай» ылоштыгъ. Джэбагъ а
гупшысаклэм афыткыгъэп,
«Шыузым зэкцоцимыхгъэ лы
шызэп (зэсабыим)! — апибу-

Лырэ шъузырэ зэгурыIомэ,
Тхьэри къафэрэз.

тыштыгъ а лы үүшүм лэкъо
лъэшхэм.

Унагыом ис бзыльфыгъэм-
ре хъульфыгъэмре язэфыщи-
тык! Эхэм хэбзэ гъэнэфагъэ
апыльыгъ: зэшьхъэгъуситур
чэцьым ялэгъунэ зеклонлэжхэкэ
ары зыэрэрэлтэгъуштыгъэхэр.

Мафэм щагум щызыэулыгъяжэмэ, ашъхъэхэр рауфэхыти, зэу-мыпльэхэу псынкIеу зэблакы-щтыгъэх. Къом ишхъэгъусэ игууѓу лэйкIи лэгъукIи къыз-

Людмила Черина (Моник Чемерзина) — Париж дэсүгэй э черкес оркъэй
Авенир Чемерзинэ (Шамырзэ) француженкэү
Стефан Финеттэрэ яунагь 1924-рэ ильэсүм чьэпьюгъум и 10-м къихъухьагь. Балеринэу, театрэм ыкки кином яактрисэү щытыгь, сурэтыш. скульптор.

хэкіңгъэхэм афишыщтыгъэп.
Нысәм ишъхъэгъусе игүгүз
гуашэм үапшахъе ымышлахэу
кышишыгъэмии емыкүгүр. Ны-
сәм ипшүкъохэм, ипшүгпхъу-
хэм, лақуо кызхэхъягъэм
яблагы, ясабый, кымыгъа-

ЗЭГУРЫЙОМЭ, 43.

нэу цэ афиусын зэрэфэягээм нэмүкіе, хъаблэм инахыжь-хэм, чылэм анах лъытэнгызьышафшхэу дэсхэм, чылепшым сиходор из шаштигэл

ац! Эхэр кылоощтыгъэп.
Инджыдж лус Зеикъо (Хъэтэхъуучынкуй) щын шүүзиту зыкэлэ ныбжыкъэ ягысэу Инджыджыншо едзыхыгъэу щынчилэм клонхэу цукукъэ ежьагъэх. Еджэбэкъуае (Абазакт) дэжь ухъумакъохэр щытхэу насыгъях, былымхэм зэпахын.

рэ уз къахэхъагъети, благъэкын-
щтыгъэхэп. Шъузитлур зыщиш-
чылэмкээ ухъумаклохэм ашыщ-
кызыяупчым (ашыгүм Зеикъо-
чылэм джыри фаусыгъагъяэп),
чылэм ыцлээ къыраломэ, чы-
лэпщым ыцлээ къалон фаети,
ар янамыс къыхыгъэп. Шы-
куау ягъусэгъэ кэлэлцыкүми
урсыбызэ зеримышлэрэм къы-
хэкыккээ зи къырагъэон алъэ-
кыгъэп. Шью бламыгъэкынэлгэл-
горэ бзыльфыгъитлум яшыхат-
хуугъагъэ. А лыр чылэм къыз-
клохым, Хъатлэхъушъокъо-
Джамбот фильтаг чылэм щыщ-
шьузитлум янамыс ильэгагъэу-
адилъэгъугъэр. Джамбот ар-
гуул щыхуу, тачанкэр бзыль-
фыгъэхэм алъигъекуагъ. Та-
чанкэм ис шыкуаом шьузхэр-
зыфаем ѿшхи къышажынгъэх-

зыфаем ышэхи, кыншэжэйгээх.
Хъульфыгъэхэм зэрахьэрэл
лыгъэр бзыльфыгъэхэм анапшээ
тельыштыгъ. Сыд фэдэ лыгъээ
хъульфыгъэм зэрихъягъэми,
игугу ышын фитыгъэп. Хъуль-
фыгъэм илыхъэ, ицыфыгъе янэ,
ышыпхъу, ишхъяэгъусэ рыпэ-
гэнхэм, рыгушонхэм нэмыхк
халъягъоштыгъэп. Ащ фэгъээ-
хыгъэу К.Ф. Сталь ытхыгъягъ:
«Хъульфыгъэм ынбыжъи, идэ-
хагъи, икъулайнгыги адьгээ
бзыльфыгъэмкэ мэхъянэ илэп,
ашигчилсэ хэмийнгээ».

Адыгэ лъэпкъыр ибзыльфы-
гъэхэм лыхъужыгъэкіэ ащи-
мыгугыгъэми, лъэпкъ хабзэр
зыгъэнирыэ, лъэпкъ напэр зы-
гъэдэхэрэ, юфышхохэр зезы-
хъэхэрэ цыифхэр ахэм къахэ-
къыщтыгъ. Сэтэнэ гуашэр,
Мелэчыпхъу, Лашын, Адыиф,
Дэхэнагу, нэмыхкхэми ягугу-
къепшын пльэкъышт. Ау, гукъау-
нахъ мышлэми, зыцэ тымышлэү
бзыльфыгъэ тхъапша лъэпкъыр
рыгушхо хъунэу аш къыхэкы-
гъэр? Сыд фэдэ гущыэ фаба-
фэмыгуапхъэр цыифым итепльэ
хъалеч зышьщтыгъэ уз бзаджэу
шьорэкъым зэрэпэуцужын амал
апэ дэдэур къээзыгупшысыгъэ
аныг башт фын эм?

адыгэ бзыльфыгъэм?
Адыгэ хабзэмкэ хуульфыгъэр
унагьом ышыхъэми, бзыльфы-
гъэм ипщерыхъан, идэн-бзэн
иIoф ахильхъанэу щытэп,
бзыльфыгъэри джащ федэ-
къабз. Тыр сабыйхэм яшп-
хъен фаеч унагьом хабзе ша-

мыгъеуцугъэмэ, сабыйхэм зэхахэу бырсыр ны-тыхэр хэтхэмэ, а унагьом сабыир гъэсагье щыхъущтэл. Мылькукэ зэмэгъэлэшгъэхэмэ, зэгүрьо-

**Бзылъфыгъэм
жъыгъо раты.**

пытэмэ, къэралыгъори пыт! Унагъо зышгъэ адыгэ лым ильэгъуныгъэ къыриотык!езу гущиэ лые ишхъэгъусэ рио-щыгъэп. Ар ынхэмк!е е зэрэ-фыщтымк!е зымы къымыль-тъоу гургъаощтыгъ. Зэшхъэ-гъусэхэр зэгъусэху цыфхэм къахахъэштыгъэхэ, нэшхъэгъо горэм клонх фаеу хъугъэми, бзыльфыгъэхэр кук!е ашэшты-гъэх. Адыгэл! ылъэ зэрихъэу егъаш!и ку пфитысхъэштыгъэп (ylagъэу е сымаджэу шым тесын ымыльэк!имэ, е жын дэдэ хъугъэу шыр къемызэгъижь-мэ ары кум зитысхъэштыгъэр). Нэужым лъэк! зи!эхэм кур тачанк!ек!е, линейк!ек!е зэблахъуягъыгъ, джы машинэр ахэм ачч!и!е из их!и!е.

Адыгэ хабзэр пхъашэу агъэ-
цаклэу зыщтыгъэ уахътэр джы
непэрэм ебгъапшэмэ, ахэр
зэпчайжъэ дэдэх. Джащ фэ-
дизэу тильэпкь игъашэ зэхъо-
кыныгъэшхохэр къыхэхъухъа-
гъэх. Кавказ заом тильэпкь
льэпсэич ышы, ичыгу рифыгъ,
«адыгэ» языгъялохэу лъэпкыым
ынапэштыгъэхэр ильэсийшэ
заом имашю хэстыхъагъэх, аш
къельгъэри, къэнэе щымыиэу,
яхэку рафыгъ. Хэкужъым къи-
нэгъэ къутэфэ тэлкүри зэлтын-
мыиэсынхэм пae чылэгъо пчы-
гъэу агощыгъэх, азыфагумэ
къэзекъ станицэшхохэр адаг-
гъэтэйсхъэхээ. Ильэсийшэ лъыг-
гъэчэе заом адыгэхэм ильэс
мин пчыагъэм аугъоигъэ куль-
турэр, искусствэр, чыгум илэ-
жыкъэ сапэу гъэутысагъ.

А заом үүж хэкужъым къи-
нэгъэ адыгэхэм афэгъэхыгъэу
тхэгъэ шэнгыгъэлжъхэм алъэ-
гъульга алдыгэхэмэр я 16 —

Адыгэ хабз

Лейла Сайар — Стамбул щыпсөүштүгъэ черкес унагьом 1939-рэ ильэсэм тыгъэгъазэм и 27-м къихъуягъ. Ар зыхэт фильм 170-рэ тырахыгъ. Нэужым ильэс 37-рэ ыныбжъэу ислам динимрэ шүшлэнэимрэ зафигъэзагъ. Тхыль заулэ ытхыгъ.

17-рэ лэшшэгъухэм альэгъутхэхэм бэкэ зэтекъых. Ары тильэпкэ имыфешюшэ тхыгъабэ щылэу зыкъехъугъери.

Адыгэ бзыльфыгъехэу хымэ тхакло-усаклохэр зыфеусэштыгъехэм тинепэрэ бзыльфыгъехэр бэкэ зэтекъых. Ахэм ядунашагум къидекли шэнэгъэм, і-

шагъэм игъогу хылыгъехэр. Джи іенэтшхохэр ялех хыгъе, къэралыгъошом ильэгапли нэсих, унагьор зэралыгъри гъашэгъон къащыхуэрэп. Бзыльфыгъэм ифитынгъехэр джи зыпарэкли хульфыгъэм ихэм атекырэп. Сыдэу щитми, адыгэ хабзэрэ намысре зэрэлхэгъехэм язэфыштыкэ дахехэр къенэжых.

ІШЫНЭ Сусан.
Тхыгъэм игъехъазыркэ «Адыгэхэмре яхбзэхэмре» зыфилорэ тхыльэу Щэрджэс Алырэ Хъэкъун Мухъамэдрэ атхыгъэр дгъефедагъэ.

БАЛЬМОНТ Константин

Адыгэ пшъашь

Сэ сифай уфээгъэдэнэу
Мэзэ изэу огум щесырэм,
Сэ сифай уфээгъэдэнэу
Нэфиль жьуагъоу къыбжэхансэрэм.

Сэ сифай уфээгъэдэнэу
Тыгъэ бзылеу къыодэхаш! Эрэм.

Сэ сифай уфээгъэдэнэу
Гъэтхэ чыыг къодан дэхажэм.

Сэ сифай уфээгъэдэнэу
Мэкъу огъак! Эм ымэ гуапэм.

Сэ сифай уфээгъэдэнэу
Пцел къэт! Эп! Им игухэль шъабэ.
Сэ сифай уфээгъэдэнэу
Сабый нэпсэу зытсэ къабзэм.

Сэ сифай уфээгъэдэнэу,—

Ау о нурэу къытишхъаацхэрэ

А зэпстэумэ ашхъадэклы.

Адыгабзэм изылхъагъэр Шэнэр Мухъамэд.

Хэта кіодырэр, тыда тызэктурэр?!

Ижыкіэ кыщегъэжъагъэу адигэхэм яхбзэхэр хасэхэм ащаухэссытгъэх. Хабзэр аущтэу сидми къежъагъэп. Хэтрэ цыф лъэпкни хэбзэ гъэнэфагъэхэр илэх ежь ихээу, ишылэнгъэ, ишылек-псэукіэ, игульытэ къатыгъэхэу.

Тэри, адигэхэм, шэн-хэбзэ дэхабэ тилагъ. Иорлатэм кызэриорлорэмкэ, зэгорэм адигэхэр зэхахъехи, зэдаштаг: «Мирэ-уцтэу тыщи! Экіэ хүненэ шъхадж зэрэфаеу. Хабзэхэр, шэнхэр хэтэжъугъэхых. Цыф зэфирштыкіхэм, щигыненэ тьыгыштхэм, зао къехъумэ тьыэрэзекштхэм, мыхъункэ зеклорэм тьыэрэпэгъоштхэм, псыхью, Iуашхъеу, мэзэу тьыкъэзүхъэхэрэ, чып! Эхэй тьыэрэхэм ціхэр афетуусынхэм татежъугъэгүшүү.

Джащ тетэу зэрэгчийнхэмэ, адигэхэм яоффхэр зэхахафэу, унашью ашыхэрэр зекіхэм анагъэсхэу къежъагъаг. «Хасэ-кіэ» аш фэдэ зэфэсхэм ядже-щыгъэх. Хасэм хабзэу, унашью ышырэм рыхсэуштгъэх. Аш ишыхъат мы гүшүлжъехэр: «Хасэм ынорэр хабзэ, хабзэм ынорэр бзыпхъе», «Хабзэр шуме, бзыпхъэр тырахы», «Хабзэр зы-укохэр хэуко», «Хабзэр зы-хэмьтхэм цыфыгъе хэллэп».

Непи адигэхэм мыхъун зылоу, зышиэрэм «Арэп, уадыгэба сэло?» алош, еупчых. Аш кын-кырэр адигагъэр, адигэ шэн-хабзэхэр зериукуагъэхэр ары.

Адыгэхэм ящихъу чыжъеу луу. Зэрэдунау щашхэх. Языгъашхэхэр ябзыльфыгъэхэм ядэхагъ, яхуульфыгъэхэм ялтыгъ, яшхъэхкэфынгъыгъи нэмыкхэр. Зы щисе къесхын. 1998-рэ ильэсэм Тыркуем клогъэгээ фольклорнэ-этнографическая экспедицием сэри сихэтыгъ. Къуджэу Убыххъаблэ Кіэсэ Бэчмызэ нэуасэ сышыфэхъу-

гъагъ. Аш мырэу ылу къебар кысифилотгъагъ: «Адыгэхэр дунаим щызельаш! Эштгъэх. «Черкескіэ» ахэм къяджэштыгъэх. Тыркум идээ къулыкыу щысхыээ дээ пэшшо горэ аш къялгыагъ. Шым тессу къэ-къуагъети, шым ылупе сүүбүти, дээпащэр шым къезгъэпсихыгъ. Ежъэжъын зэхъуми зъэшэсихыгъе, тэлкүрэ съде-клотагъ. Заулэрэ къуагъэу, къын-гъэзжыгъ. «Кіалэ, хэтмэ уащища, усыд цыф лъэпкни?», — ылу кысэупчыгъ. «Сэ си-адиг, сичеркес» зесэлом, «Ар си-шепхъагъэ. Ахэр боу цыфы-шүгъэх, лы шыпкыагъэх, хэбзэ дахехэр ахэлтигъэх, ау ухыгъэх, макъе къенагъэр», — кысилогъагъ.

Адыгэхэр бзыльфыгъэм бэкэ щыгыгъытгъэх. «Зы пкъэу зако часи, бзыльфыгъе тэрэз къащи, унагьо пшіэн» ело адигэ гүшүлжъэх. Хульфыгъэм унагьо ышіэнэу, къэралыгъом, плакъом, унагьом яхуумэхонэу щыгыгъытгъэх. Ны-тыхэм ялфыгъэхэр аплунхэу, алжъинхэу алъэ тырагъеуцонхэу, гъогу тэрэз щылэнгъэм щыхарагъэшынм яшылэнгъэ фагъэорышіэнэу адигэ хабзэр къяджэштгъагъ. Лъфыгъэхэм янэ-ятэхэр жыз зыхъужхъэхэл ахэм яжъышхъе агъадэхэныр, ядунаи нэф заухыкъ, апкыншъол чыым рагъэкүжынхуу унашью хабзэм афиухэсигъагъ. Жъым жыгъо ратынэу, кіэми зерифешуашэу пэгъокынхуу адигэ губзыгъагъэр къяджэштгъыкъи къяджэ: «Уйж ынорэр шэ, дээм къахыжых, нысэр зы-хэм нысэм ытыш цыф агъакло нэчыхъе рагъэхъыш. Гъаш-тэгъонир, зэкэ зэрэлэгъях, къэшьох, машхэх, ешьох, хъохуэр къахых. Етланэ пхъэнтлэкхуэр къызэгуягъэуцох, ньюу лакъом щыщхэр къызэгуягъэтихъех. Нысэр ращыжъэу алош, нью-м акірашэ, іапл арецэкы. Ари, сэ сишошкэ, гээни ыкы щхэны. Гъаш! Эрэ чып! Итырэп. Плэшэгъухэр зэблэхых. Уахътэр зэхъокы, цыфхэми захъожы. Шэн-хабзэхэри зэхъок! Эху мэху, кіэхэри уахътэм къызы-дехых, икырэ уахътэм ын-горэхэр зыдехъижых, ау лъэпкын ынапэ зыгъедахэхэрэ шэн-хабзэхэр сид пае уукъо-щха! Зыгорэ мыйтэрэзэу зекуагъэм аш сид пае уенкъо-къущта?

Сид тшіэмэ хууцт тильэпкь ишэн-хэбзэ дахехэр къызэт-нэнхэм пае?

Сэ сиеплывкіхэм ашыщхэр къэсон. Адыгэм шлоу, дахэу, щысэтхып! Хуунэу ишылэнгъэ къыхэхъухъэгъэх хуугъе-шал-гъэхэм; шэн-хэбзэ дахехэр ахэлтигъэхэм, лыгъе, цыфыгъэшо зыхэлхэу лъэпкын къыхэ-къигъэ хульфыгъэхэм, адигэ бзыльфыгъэм иштихъу языгъе-иогъе цыфхэм ацэ къеогъенэу игоу сэлэгэу. Ашкэ радиор, гъэзэтхэр, журналхэр, телевидениер гъэфедэгъэнх фое. Хасэм, нахъижхэм я Совет динлэхъхэм, полицием, хыкуумын, прокуратурэм яоффш! Эхэр, кіэлэеаджэхэр, шэнэгъэлэхъэр, общественностьр зэгоуцион-

дээм къахыжых, нысэр зы-хэм нысэм ытыш цыф агъакло нэчыхъе рагъэхъыш. Гъаш-тэгъонир, зэкэ зэрэлэгъях, къэшьох, машхэх, ешьох, хъохуэр къахых. Етланэ пхъэнтлэкхуэр къызэгуягъэуцох, ньюу лакъом щыщхэр къызэгуягъэтихъех. Нысэр ращыжъэу алош, нью-м акірашэ, іапл арецэкы. Ари, сэ сишошкэ, гээни ыкы щхэны. Гъаш! Эрэ чып! Итырэп. Плэшэгъухэр зэблэхых. Уахътэр зэхъокы, цыфхэми захъожы. Шэн-хабзэхэри зэхъок! Эху мэху, кіэхэри уахътэм къызы-дехых, икырэ уахътэм ын-горэхэр зыдехъижых, ау лъэпкын ынапэ зыгъедахэхэрэ шэн-хабзэхэр сид пае уукъо-щха! Зыгорэ мыйтэрэзэу зекуагъэм аш сид пае уенкъо-къущта?

Сид тшіэмэ хууцт тильэпкь ишэн-хэбзэ дахехэр къызэт-нэнхэм пае?

Сэ сиеплывкіхэм ашыщхэр къэсон. Адыгэм шлоу, дахэу, щысэтхып!

Ади гэхэм ядэхагъ, яхуульфыгъэхэм ялтыгъ, яшхъэхкэфынгъыгъи нэмыкхэр. Зы щисе къесхын. 1998-рэ ильэсэм Тыркуем клогъэгээ фольклорнэ-этнографическая экспедицием сэри сихэтыгъ. Къуджэу Убыххъаблэ Кіэсэ Бэчмызэ нэуасэ сышыфэхъу-

хэшь, къуаджэхэм адэхъанхэр, цыфхэм, кіэлэеджаклохэм ау-кіэнхэу, цыфым фитынгъэу илэхэм ыкы зыфимытхэм, хаб-зэр зукувхэрэ пшъэдэкыжъеу ыхын фаем ашыгъэшээгъэнхэр ишыкыагъ. Нахьыбэрэ орды-лохэр, артистхэр, тхаклохэр чылагъохэм клохэми яшуагъэ къэкшт.

Гурьт ыкы ашпъэрэ еджаплэхэм адигабзэр, адигэ шэн-хаб-зэхэр зыщызэргэшэшэхэрэ си-хатхэр нахьыбэу мышыгъэхэ хууцтэп. Чылэхэм адэт хасэхэр (зыдэмийтэм къызызэу-хыгъэн фое) яоффшэн егугунхэу, хасэм хэтхэр, динлэхъхэр ныбжык! Эхэмрэ адашэн, «хэчъяягъэхэр» къэгъэуцжыгъэнхэ фое.

Зикъуаджэ мыхъо-мышлажэе дэхъухъэрэ динлэхъхэр, хасэхэм ятхаматхэр, чып! Эрэ зыгъе-иорш! Эжээхэрэ япашхэр, тэрээзиджэу зекуагъэхэр Адыгэ Хасэм къырагъэблэгъэнхэшь, яфшьоша пшъэдэкыжъыр ара-гъэхъынэр тэрээ.

Ижыкіэ хасэхэм кіочшо, фитынгъэхэр ялгъэх. Адэ непэ сида хасэхэм клаучээ зыкыамы-лэхжир! Ялэмэ сида зыкыамы-лэхжирэ? Джури зы. Пу-ныгъэ-гэсэнгъэмкэ ныхэм кіочшо сида гуягъи ялгъ. Нарт-хэм ялъехъанни Ны хасэр щыгъагъ. Игъо хуугъеу сэлъытэ Ны хасэхэр къызэхъухъгъэнхэу.

Типащхэр, тинахъыжхъэр, тиньжьык! Эхэм ямкыл къыс-фэшьюмыш. Тиадыгэ обществэ, тильэпкь мыхъо-мышлажэу хэхъухъэрэ түүшэфхэу ти-шыгъскэ хуунэп. Тшіэмэ хуу-щтим тежъугъэшэжъ. Тильэпкь ынапэ къэтэжъугъэхъум.

ЦУЕКЬО Нэфсэт.
Шэнэгъэлэж.

ГъЭЦКІЭЖЬЫН ІофшІэнышхохэр щэкІох

Адыгэ Республикаем и Лъәпкъ тхыльеджаплә республикаем икультурә ләжъәплә анахыжъәм ашыщ. Ар зычләт унэр 1962-рә ильәсүм ашыгъагъ. Аш кыщегъәжъагъәу фәло-фәшлә псынкілә горәхэр щызәшшәумыхыгъәхәмә, ифәныкъуагъәхәм яллытыгъәу гъэцкіэжьынышхо илагъәп. Джы мәзә пчагъә хуягъәу Лъәпкъ тхыльеджапләр агъәкіэжы. Ехыжъәгъә гүхәльыр зәрәкіэжырәр зәдгъашшәмә тшоигъоу аш ипащу Кыкъ Бәлә Аслын ыпхъум зыудгъәкіагъ.

Пстәуми апәу гъэзетеджәхәм агу къэзгъәкіжымә шлойгъу, 2011-рә ильәсүм ижъоныгъокілә мазә кыщыублагъәу Бәлә Лъәпкъ тхыльеджапләм пәщәнгъә эзәрдәзәрихъәр. Ильәсубым къыкъоці фызәшшәкігъәри макъәп. Апәре ильәсхәм тхыльеджапләм ышхъә эзбларигъәхъугъ ыкъи унә үпәм үшхъә фаригъәшшыгъ. Аш ыуң цыфхәм гүпсәфәу юф зәрашшәнәу тидәкли радиаторыкіхъәр аригъәуцугъәх. Культурә гупчә инәу тхыльеджапләр лъәгъупхъәу гъэпсигъәнәм а эзкә төгъәпхъәх.

Джы мары зәфәдәкілә унәм ўзъицүщ: уздәуцүщ, уздәпльещишиләр, тхыль зәкіләцүпхъажъәх, мәкәй зәхәтхәр, зәпымыуру тео макъәр...

— Мы ЙофшІэнышхом сыйдәуштәу гу тешъушыхъагъа, гъэцкіэжьынхәм сый фәдиз уахъта акъуди-штыр? — сеупчы па-шм.

— «Нәр делә, ләр бланә» ало, тә кытфәгъәхъигъәу къэсюн спъекицтыр тхыль минишшә пчагъәхъер къепхъажъәншъ, къепхъакымә, зепхъәзә пыгъынйр зәрәмпсынкілә ары. Ау ильәс 55-м мыш фәдә йофшІэнхәр ыкъи щашыгъәп, щыкігъәшшохъәр илагъәх: унашхъәм кыкіләшхъицтыгъә, дәпкъхъәр зыфәдәхъәр мары ольәгъу, тә титхыль фонд гъэтләпшәмә анахъ осәшхо зиә тхыль бәдәдә чіэль, ахәр умыухъумәхәмә, ныбжыи бгъотыжъицтхәп. Уиәм уфәсакъынйр нахъ тэрәз, зиәм уехъуапсәу ущысным нахъи».

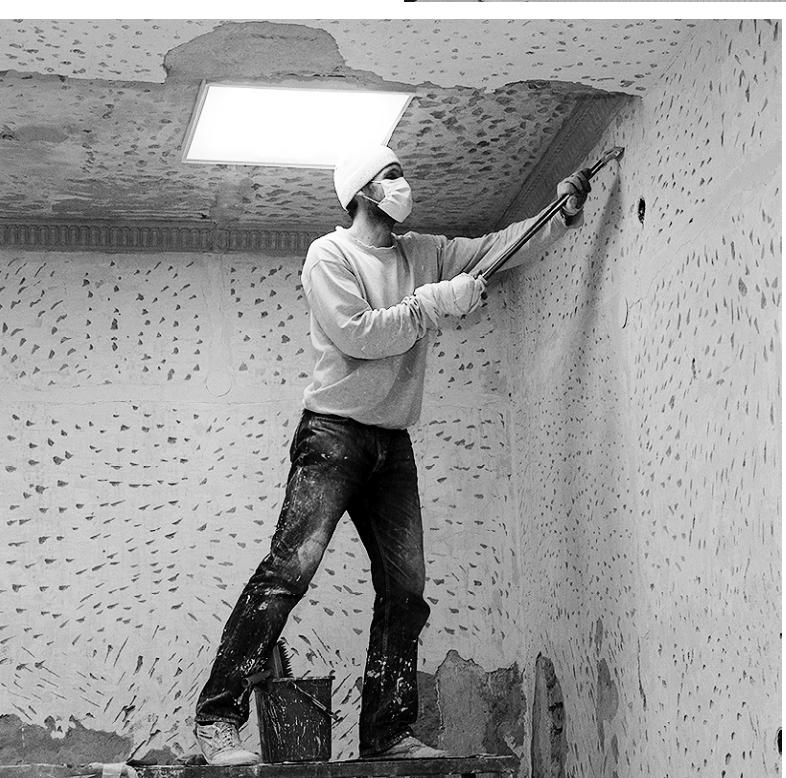
дәдә чіэль, ахәр умыухъумәхәмә, ныбжыи бгъотыжъицтхәп. Уиәм уфәсакъынйр нахъ тэрәз, зиәм уехъуапсәу ущысным нахъи.

— Адыгэ Республикаем и Лъәпкъ тхыль Кыумпил Мурати, күлтурәмкілә Министрствәми тыкъызәхахи, мы юфим тыфежъагъ. Чъэпьюгъу мазәм юфшІэнхәр зыгъәцкіәштхә

«Коллективир тхыаегъәпсәу, мы тхыль зехъаным зиә хәләжъагъ ыкъи хәлажъә».

«Титхыль фонд гъэтләпшәмә анахъ осәшхо зиә тхыль бәдәдә чіэль, ахәр умыухъумәхәмә, ныбжыи бгъотыжъицтхәп. Уиәм уфәсакъынйр нахъ тэрәз, зиәм уехъуапсәу ущысным нахъи».

псөолъешлә купыр япрораб шхъали ягъусәу къытфаклохи, фежъагъәх. Мыш ыпaloкілә, 2016-рә ильәсүм электричествэр зәрәкіләр гүччычхәр зәпистыкъи, ахәри зәблядгъәхъугъәх, нәфынә зәрәтимыззи тиофтшән шхъалә зәпидгъәуғъәп. Зәкілә электричествәмкілә оборудование кіеу зәбләтхъугъ, зыгорәкілә къаләм свет имыәу къыхәкъими, тә тиризервнә псәуальәу джы чыунәм щыдгъәпсигъәм ихъатыркілә электричествэр сыйхат зауләрә тә дгъотыцт. Телефон кабельхәри джащыгъум зәкілә зәбләтхъугъәх. Псыкъицтыпшә-зытхъакыпшәхәр кіеу ядгъәшшыгъәх. Мәфә реним юфшапләм щылә цыфым щыләкілә амалхәр иләнхә зәрәфаер хәти

еши, тиәм ельытыгъәу мышәпшәмә унә іәпкілә-лъапкіләр (амыгъәфедәштыгъә къогъу гъэтләпшәмә щыләгъәти) афязгъәшшыгъ.

— Мыш фәдиз ЙофшІагъәм ыкъи гъэцкіэжьынәу къышуапышылым мылькоу апәхъагъәр хәта къышуозытыгъәр?

— Мы зәкіләмкілә, шләгъән фәе пстәумкілә проект-сметә документациер дгъәхъазыри ти-министрствә етхыпшәнгъагъ. Аш ельытыгъәу, республика бюджетим щыщу апә сомә миллионрә ныкъорә, етланә гъэцкіэжьынам пае сомә миллионы 7 къытфатуапшыгъагъ. Аш ыуҗ джыри зәкілә къэтльытәжъигъ, кіэтшыкъыжыгъ ыкъи сомә мин 271-рә къытатыгъ. Фабэр къэзытырә системәр зытәгъәкіләжым сомә мин 600-у къелыхъыгъәмкілә тхыль тельхъапләхъер къэтщәфыгъәх.

— Гъэцкіэжьынхәр сыйдәуштәу къэцкіләхъер?

— Тинасып къыхъыгъәу сәльәтә псөолъешлә дэгъухъәри. Тшоигъоу тызәрәфаер ятәло, агурытәгъао, зыгорә мыхъуыгъ зыхъукілә, клашыкъыжыкъ, тызәзәгъы. Джырәкілә тхыльгъәтләпшәм ызынкъо къәбзәльабз, гүләтып, хәти юф зыцишшәу зыфәтәзәгъә кабинетыр шыу зәрагъәләштүр ежә зәрәфаер къыхедгъәхъыгъ. (Сигушигъәгу сыйкырищәкъизә, агъәцәкіэжьыгъәхъе унәхәм янәфынәгъәзбазы, егашәм фабэр зынәмисәу язгъә отделхәри джы къизәрәплүхъәрәр къыс-филотаъәх, сиңәләтәзүгъүәх).

— ЙофшІэнхәр сыйдигъ шууухынхәу шууугүгъәра, сый фәдиз джыри шләгъән фаер щыләр?

— Амал иләхәмә, гъэтхәпм ыкъәхәм анәс тыуынхәу ары. Джырәкілә юфшаплә кабинетхәм азынкъо ашыгъах, ахәм пчә ыкъи пластик шхъаныгъупчакіләхъи ахәтих. Псөолъешләм зәпшү ямыәу мафә къес юф ашә, унә клоцым имызакъо, щагумкілә тхыль-еджапләм итеплә агъәкіэжьыщ, унә клоцымкілә дәкюяпшәхъе а — III-рә къатхәм якүхәрәри агъәцәкіэжьыщых.

— Мыш фәдиз тхыльәу сльегъурәр хәта зезыхъәрәр?

— ЙофшІэнхәр етимыгъажъәхъәзә тхыльхәр зәкілә чәэшү-гъәнхәр ишкүләгъәу къэзытуапшәхъи типашхәм ахәтих. Ау кабинет пәпчә ежә ием зәрәпшәмәттәу, зәрәфәсакъыщым фәдәу тхыль минишшә пчагъәхъер хәта пфызезшәцтүр? Сегүпшыси, тәр-тәрәу тифәсакъызә дгъәкощымә, дгъәуцу-жызә тшыимә нахъ тэрәзәу спытатыгъ, зәуухъынри аш бәкілә нахъ къегъәпсүнкілә. Коллективир тхыаегъәпсәу, мы тхыль зехъаным зәкілә хәләжъагъ ыкъи хәлажъәх. Къин тәкъу мы мазәхәм тлъәгъүгъәми, дахәу, дәгъоу, къабзәу юф тшлә зыхъукілә, тшләгъәм ти-гъәшүшләжьыщ.

— Тхыаегъәпсәу, Бәла, уахътә къыхәпхи тызәрбгъәгъозагъәмкілә, шууи юф сыйкырәгъ әдгъоу зәшшошхынәу шууфәсәю.

— Ори ары.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтхәр іашынә Аслын тирихыгъәх.

Тыгъэнэбзый

Тичыопс

Кымафэр е гъощагъэ, е гужъуагъэ

Ильэсийн охти 4 ил: кымафэр, гъатхэр, гъемафэр, бжыхъэр. Уахътэ пэччь мэзищ хэхъэ. Кымафэм иапэрэ мазэр

тыгъэгъаз, аш кыкілтээкою шылэ мазэр, мэзаэр.

Кымафэр анах къэзигъеголоу, хети ыгу резыгъехырээр ос фыжыбзэктэ чыгур кызэрифапэрэр, иж зэркъабзэр, ос фыж куур ухэлъыштми, ушыдхэгуштми зэрепшхъалэр ары.

Ау Дамир цыкыур кымафэм папльээз езэштгэ, итатэ лажэ зэтегъэпсихъагъэу кыфищэфыгъэри кырищэктэ-кырищэктэ, осыр къемсих эзхум, квакъырышом ыщи, ригъеуцожыгъыг. Ауми, пышсэхэр, таурыхъэр зиклэсэ шъэожъывер

мафэ къес пюми хъунэу итатэ еупчы:

— Тат, ос къесытба кымафэшь?

— Къесын Тхъэм ыломэ, сиклэххъу! — мыхыжъахэу тыжъым кыреложы. Ежыри щэгугы зы пчедыж горэм осышко алтырэгъукэ чыгур зэлтылкагъэу къеуцжыным.

Ау инанэ кыыуагъэр нэмэйк:

— А сишай, мары аужыре ящэнэрэ кымэфэ мазэр — мэзаэр — окъ-жыкъ фабэу къихъагъэу мачъэ, кымафэр е гъощагъэ, е къэгүжьюгъэ дэдэу кыкъозыжъыщ.

Къэбзэнэгъэр

Айболит

Кызыэралорэмкэ, щылагъ доктор гукэгъушэу Айболит. Мэзэм хэс поэзүхъэхэр зэкэ кызыэрэсымаджэху аш дэж кызыэрэгээзэнэу къаклощигъэх. Зышхъэ къэузыгъи, зынбыэ къырионтыкыгъи, къэспасгыи, къэпсыгъи, плъыр-жъэрэх къызкилхъагы.

Гүшьим пае, бэджэхъьеу Нэшшош пскэм паекэ микстурэ лэшшоу сэнашхъэм хэшшикыгъэр докторын кыфыритхыкыгъ, пыл щирэу Лъеш шприц инкэ укол ышыгъ, мышъэ щирэу Гушубзыу чыгум фэдэ таблеткэ зэшмынхэр къыритигъэх. Аш емыгушысаахэу пхъэшхъэ-мышхъэ шойхэр зэхишхыхъагъэх ѿкыи сымэджэхшо хъугъе.

Докторэу Айболит кыышольэу ыкыи кыышуфегъэпти, къэлэццыкүхэр: пхъэшхъэ-мышхъэхэр, хэтэрыкхэр къэбзэнхэ фаех пшыхынхэ зыхъукэ, шьори шумышхъахэу шхэгъу къес шуяэхэр шутхъакыхээ шуушы!

Усэхэр зикласэхэм апай

Хъакъун Марьян Сычэтыушь

Сычэтыушь, сыпцэурыг.
Сычэтыушь, сышхъэгъятах.
Унагъор шхэмэ, ауж сыкъимын,
Клэшыгъо ялэмэ, зыхэсмыгъэн.
Унэм сэ сис, пэлкъорыгум силь,
Шагум сызицкэ, хъэм сыкъенактэ.
Чэмыр кызыашкэ, щэ фабэр силахъ,
Сызэщи зыхъукэ, цыгъом сижэхах.
Сычэтыушь, сышхъэгъятах!
Сычэтыушь, сыпцэурыг.

Адыгэ гущыIэжъхэр

Жыыр зыгъашшорэр цыфмэ шу альзгъу.

***

Зинахъыжь едэйурэм иоф мэкъуватэ.

***

Клалэр агъэуши, жыыр аулышырэп.

***

Ятэ ишэн зэ непэ клалэм кыхэфэ.

***

Жыым еубз, кэр гъэгүшхо.

***

Жыыр зыщалытэрэм кэр щышу.

***

Жыым ыкапэ кэм ынап.

Цыгъом икъэщакI

Чэчэн пшыс

Зэгорэм Цыгъо-анэм ыкыи анах лъэшэу мы дунаим тетым ыпхуу кыригъэшэнэу риххуягъ. Ау анах лъэшыр ышэштыгъэп. Цыфхэм яупчыгъ. Ахэм кыраложыгъыг:

— Тэркэ лъэшмэ анах лъэшыр Хъаныр ары. Зэрэхъурэмкэ, аш ыпхуу уишьео Цыгъо-жыые къебзэн фае.

Klyagъэ Цыгъо Хъаным дэж ыкыи имурад риуагъ:

— Сиклалэ үпхуу къезгъэшэн унашьо сшыгъэ, мы чыгум тетхэмкэ узэранах лъэшым паекэ. Цыфхэм кызыдьрагъашти, ар зэрэорыр кыысалауагъ. Сыольэу, Хъан, ыпхуу сиклалэ къет.

— Сэш нахь лъэш Mashlor, — кыриложыгъ Хъаным. — Аш ибзий мэшючэ цыкыу сэ сышшэштэ.

Klyagъэ Цыгъо Mashlor дэж ыкыи еупчы:

— А Mashly, ора мы дунаим анах klyachlэу тетыр?

— Сэш нахь лъэшыр Псыр ары, — кыриложыгъ Mashlor. — Аш сэ фэе къодыемэ сегээклиасэ.

Цыгъо Псым дэж klyagъэ ыкыи еупчыгъ:

— Сэш нахь лъэшыр Тыгъэр ары, — кырело Псым.

— Ар кызыэрэпльэу сэ сегъукы.

Klyagъэ Цыгъо Тыгъэм дэж ыкыи еупчы:

— А Тыгъ, ора пстэуми анах лъэшыр?

— Сэш нахь klyachlэр Ошъуапшэр ары, — elo Тыгъэм. — Аш сэ сыйзэрэштэу сыйкъемыльгъауу сыйэфишын ельзэкы.

Klyagъэ Цыгъо Ошъуапшэм дэж ыкыи еупчыгъ ар мы чылм тетхэм анах лъэшымкэ.

— Сэш нахь лъэшыр Жыыбгъэр ары, — кыриуагъ.

— Зэ ар кызыильыкэ, сэ сыйтредзы.

Klyagъэ Цыгъо Жыыбгъэм дэж, аш еупчыгъ лъэшмэ.

— Кондэжъыер сэш нахь лъэш, — кыыуагъ Жыыбгъэм.

— Сыд фэдизэу ар чыгум кыхэсчи сшоонгъо сэгъэчэрэгъуми, кысфыхэчигъээ.

Цыгъо kly Kuандэм еупчыгъ:

— А Кондэжъы, ора мы дунаим тет пстэумэ анах лъэшыр?

— Цыгъо-жыые сэш нахь лъэш, — кыриуагъ Куандэм.

— Аш сэ сляпсэ зэпешхыкы.

Цыгъо-анэм зэхихыгъэр ыгъашэгъуагъ, тыриубытагъ аш нахыбэ зыми мыкъожынэу, зэрэхъурэмкэ, цыгъохэм анах лъэш мы чылм кытхуягъэп. Ыкъоу зыфегумкырэм гүнэгъу цыгъобим исмэ явшашъэ кыригъэшагъ.

**Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр
МАМЫРЫКЪО Нуриет.**

Дзюдо

НыбжыкІәхәм ауж ветеранхәр

Хәгъәгүм иухъумакло и Мафә фәгъәхыгъәу Адыгэ Республика мәзәем дзюдомкә изәлүхыгъә зәнәкъокъу Мыекъуапә щыкIуагъ. 2002 — 2004-рә ильәсхәм къәхъугъә кIаләхәр, пшашъәхәр яонтәгъугъәхәм ялъытыгъәу купхәм ашызәлукIагъәх. Нәбгыри 180-рә зәбәныгъ.

Ставрополь, Геленджик, Ермәлхаблә, Лабинск, Тихорецк, Усть-Лабинск, Адыгейим ябна-клохәр алырәгүм щызәлукIагъәх. Адыгэ Республика мәзәем дзюдомкә спорт еджанIә испорт ишәу, спортымкә дунәе класс зиә мастерәу Klyae Хәзэрәт къызәрәтиуагъәу, ныбжыкІәхәм яләпәсәсәнгъә хагъәхъонымкә, щыкIагъәу яләр зыдашәзъыннымкә зеIукIагъүхәм шуаагъәу къатыгъәу макIәп.

Тиреспубликәкә хагъәунәфы-кырә чыпIәхәр къыдәзъыгъәхәр къахәтәгъәщых. Сыдыхъ Алан, кг 55-рә, Тәхъутәмьыкье район, Александр Сокрутин, кг 73-рә, Мыекъуапә, Бәгъ Аслыян, кг 81-рә, Мыекъуапә, Мәрәтыйко Альберт, кг 81-м къехъу, Хәкурынәхъабл, Дарья Головинова, кг 40, Мыекъуапә, Екатерина Соловьева, кг 73-м къехъу, Ләустәнхъабл. Зыцә къетуагъәхәм апәрә чыпIәхәр къыдахыгъәх.

Юрий Балаян, кг 55-рә, Хъа-къуй Амир, кг 60, Григорий Сакян, кг 66-рә, Орден Батыр, кг 73-рә, Уайкъокъо Дамир, кг 81-м къехъу, Яна Пушкина, кг 40, Бәгъ Суандә, кг 44-рә, Мыгу Миланә, кг 73-м къехъу, ятлонәре хуягъәх.

Бәгъ Тимур, Аульэ Астемир, кг 42-рә, Нәдҗыкъо Ерстэм, кг 60, Чыржын Муртаз, Сергей Федоров, кг 73-рә, Шыыжы Салим, кг 81-рә, Гурам Бендилиани, Мызэгъ Дамир, кг 81-м къехъу, ХъәкIәко Дан, кг 44-рә, Мамышә Нәфсәт, кг 52-рә, Брыцо Бәл, кг 63-рә, ящәнәре чыпIәхәр къахыгъәх.

Адыгейим дзюдомкә иветеран-хәм язәнәкъокъу мәзәем и 24-м Мыекъуапә щыкIошт. Спортыр зышогъәшәгъонхәр зеIукIагъүхәм яппынхәу зәхәшәклохәмрагъә-лагъәх, зәнәкъокъур мафәм сыхъатыр 11-м аубләшт.

Футбол

«ЗЭКЬОШ-НЫГЪЭМ» ЗЕГЪЭХЪАЗЫРЫ

Телефонкә къатыгъ.
Мыекъопә футбол команда «ЗЭКЬОШНЫГЪЭМ»
Шъачә щыIәу ныбджәгъу зеIукIагъүхәм ахәлажъә.
Тренер шъхъаIәу Ешыгоо Сәфәрбый
къизәрәтиуагъәу, ильәс
ешәгъум гъэтхәпә мазәм и
10-м паубләжыным ыпәкIә
аужыре упльәкIунхәр
зәхашәх.

«ЗЭКЬОШНЫГЪ» Мыекъуапә — «Волгарь» Астрахань — 2:1.

Тикомандә хәтхәу къәлапчъәм Iәгуаор дәзыдзагъәр: Березов, Деләкъу.

Ешәгъур 0:1-у тшуаҳызызә, Георгий Березовынрә Деләкъо Аскәррә зырызә «Волгарь» икъәлапчъә Iәгуаор дадзагъ.

«Медик» Шъачә — «ЗЭКЬОШНЫГЪ» — 0:1.

Къәлапчъәм Iәгуаор дәзыдзагъәр: Деләкъу.

Ешәгъум иятлонәре кIәләненкъо «ЗЭКЬОШНЫГЪ» ыпәкIә зельым, А. Мамонтовын ытыгъә Iәгуаом А. Деләкъор лычъи, хагъәм ридзагъ.

Мы мафәхәм «ЗЭКЬОШНЫГЪ» Мыекъуапә къыгъәзжыщ. Тренер шъхъаIәу Ешыгоо Сәфәрбый командәм хәтхәу къизәрәтиуагъәх. КIәу къыригъәбләгъагъәхәм уасә афишинын иғоо ифагъәу тэлъите.

Гандбол. Суперлигәр

ПЧАГЪЭМ УЕГЪЭГУПШЫСЭ

«АГУ-Адыиф» Мыекъуапә — «Ростов-Дон» Ростов-на-Дону — 20:36 (9:19).
Мәзәем и 16-м Адыгэ республикә спорт Унәшхоу Кобл Якъубә ыцә зыхырәм щызәдешIагъәх.

Зезыщагъәхәр: И. Власов — Красноармейск, Н. Чуркин — Краснодар.

«АГУ-Адыиф»: къәләпчъәтхәр: Кожубекова, Тормозова, Баскакова; ешIаклохәр: Еремченко, Серадская — 3, Головко — 1, Довгань, Лиманская, Сорокина — 1, Кириллова — 2, Вокова, Дмитриева — 2, Дворцевая — 2, Глаголько, Исаченко — 9, Мартыненко.

«Ростов-Доным» къыхәщыгъәхәр: Башкирова — 6, Маслова — 6, Ильина — 4: Борщенко — 5, Степанова — 4, Судакова — 3, Булатович — 3, Макеева — 3, Вяжирова — 2.

Олимпиадә джәгүнхәм дышъә медальхәр къашызыхыгъәхәу Анна Вяжирова, Марина Судакова, Екатерина Ильина, нәмыйкхәу дунәе гандболын хәгъозагъәхәр «Ростов-Доным» щешәх. Аш фәдә командә лъашым «АГУ-Адыифыр» зәрәтәмкъоштый тшIәщтүгъәми, игуетынгъәкә тиғәгүштүштүгъәу. «Ростов-Доным» икъәләпчъәтхәр Галина Мехдиевар иләпәсәсәнгъәкә зыкъуигъаштәштүгъә. Iәгуаор берә къизәрәзәкIидәжырәм даIоу, ошә-дәмушшәу чыкъәу ыпәкIә ыдзыщтыгъ, тикъәлапчъә хъакIәхәр псынкIә къыригъәкIущтүгъәх.

Зәхәщэн Iофхәр «Ростов-Доным» дәгъоу зәригъәцакIәхәрәм ишIаугъәкIә хагъәм Iәгуаор ридзәнир къехъильәкъыщтүгъә. Пчъагъәр зәрәтъы-къуаттәштүгъәр: 2:5, 4:6, 6:11, 8:19, 9:19. М. Судаковам зэкIәльтикоу гъогъогүито тикъәлапчъә Iәгуаор къыдидзагъ. Ксения Макеевам, Ольга Башкировам пчъагъәм хагъахъо. Екатерина Ильина тиухъумаклохәм гупчәм къашыпырыкли

хагъәм дахәу Iәгуаор зыредзәм, игуетынгъи, исәнаущыги осә ин афәтшыгъ.

«АГУ-Адыифым» икапитанәу Ольга Исаченкәр щысәштүштүгъәтъаэзә ешIаигъ. «Ростов-Доным» фәдә командә лъашым икъәлапчъә тъогогуи 9 Iәгуаор зәрәдидзагъәр, ишIусәэр зылыщәнхә зәрилькъыщтүгъәр шуIакIә фәтэльгъәу. Анастасия Серадская анах дәгъоу ешIаигъәхәм ащыщ. Арәу щитми, нәбгыри 2 — 3 командәм къыхәщими, теклонгъәр къыдихын ылъәкIущтәп. А. Волковам, А. Сорокинам, Т. Кирилловам, нәмыйкхәм ясәнаущыъзә къизәиуахыным фәшI уаҳтә яшкIагъ. Пчъагъәр 15:33, 19:35 зыхыкIә сыда узегүпшисәштүр? «АГУ-Адыифым» теклонгъәр нахыбәрә къыдихыным фәшI зәхъо-къынгъәхәм тяжән фәе.

Пресс-зэIукIәр

Тикомандә итренер шъхъаIәу Анатолий Скоробогатовым тиупчIәхәм джәуапхәр итъекләтүгъәу къаритүкъыгъәгоп. КIәу пәшшорыгъәштүштүгъәм ешIаклохәр дәгъоу афигъәхъазырынхә имурад.

«Ростов-Доным» хәтхәу Галина Мехдиевам, Марина Судаковам, Екатерина Ильинам, нәмыйкхәм гүшүлгъә тафхәуыгъ. Е. Ильинам шобж хъылъә къытыраштәштүгъ, ишIасунгъә зыкъи иуцожыгъ. «Ростов-Доным» дышъә медальхәм афәбенәшт. Пшашашхәм къизәрәхъазыгъәу, «АГУ-Адыифым» инеушә мафә нахыбышу хъуным фәшI амалышуIәр иләх.

«АГУ-Адыифым» мәзәем и 25-м Мыекъуапә щыIукIәшт «Звезда» Звенигород. Спорт Унәшхоу Кобл Якъубә ыцә зыхырәм зәнәкъокъур мафәм сыхъатыр 3-м щаубләшт.

Сурэтим итхәр: «АГУ-Адыифым» «Ростов-Доным» дешәш.

НәкIубгъор зыгъәхъазырыгъәр ЕМТЫЛТЬ Нурбый.

Зәхәзыщагъәр
ыкIи къыдэзы-
гъәкIырәр:

Адыгэ Республика мәзәем лъялъкъо Iофхәмкә, Икъәб къэралхәм ашы-
псәурә тильепкъәгъу-
хәм адыярIә зәпхыны-
гъәхәмкә ыкIи къэ-
бар жуугъәм иамал-
хәмкә и Комитет
Адрессы: ур. Кре-
стяинскә, 236

Редакциер
зыдэштыр:

385000,
къ. Мыекъуапә,
ур. Первомайскә,
197.

Телефонхәр:
приемнәр:

52-16-79,

Редакцием авторхәм
къайхырәр А4-кIә
заджәхәр тхъапхәу
зипчъагъәкIә 5-м
емыхъүхәрәр ары. Са-
тырхәм азыфагу 1,5-рә
дәльз, шрифттыр 12-м
нахъ цыкIунәу щытәп.
Мы шапхъәхәм ади-
мыштәр тхыгъәхәр
редакцием
зәкIегъәкIожыхы.
E-mail:
adyvoice@mail.ru

Зыщаущыхыты-
гъәр:

Урсыле Федерацием
хәтүни Iофхәмкә,
телерадиокъетын-
хәмкә ыкIи зэлты-
IәсүкIә амалхәмкә
и Министерствә
и Темир-Кавказ
чыпIә гъәоры-
шапI, зәраушыха-
тыгъ з номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаущыхытыр
ООО-
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапә,
ур. Пионерскә,
268

ЗәкIемкIи
пчъагъәр
4816
Индексхәр
52161
52162
Зак. 343

Хәтүнным узышы-
кIэтхәнәу щыт уаҳтәр
Сыхъатыр
18.00

Зыщаущыхыты
уаҳтәр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шъхъаIәр
Дәрәб Т. И.

Редактор шъхъаIәм
игуадзэр
МәшлIәкъо С. А.

ПшъэдэкIыж
зыхырә секретарыр

ЖакIемыкъо
А. З.